

ČETIRI NOVA GLASA

(Edicija „Prva knjiga“ Matice srpske, Novi Sad, 2007)

Jedna od najlepših i najradosnijih tradicija u našoj savremenoj književnosti, ujedno institucija sa već poluvekovnom tradicijom (što ne bi bilo malo ni u kontekstu neke druge kulture, sklonije kontinuitetu, a u srpskoj literaturi predstavlja sasvim ozbiljnu i respektabilnu brojku) jeste „Prva knjiga“, edicija Matice srpske u kojoj se svake jeseni objavi po nekoliko izabranih prvenaca mladih domaćih autora, koji na taj način imaju priliku da kroz velika Matičina vrata stupe u savremenu srpsku književnost, da budu primećeni i da u publici i kritici kreiraju očekivanja koja se tiču narednih knjiga koje će napisati.

U „Prvoj knjizi“ ove godine objavljena su četiri ostvarenja, tri poetska i jedno esejističko; svoje prve zbirke pesama objavili su Željko Mitić (*Neonska nesanica*), Bojan Samson (*Superblues*) i Biljana Stajić (*Ručak za 100 dindži*), a obiman književno-interpretativni esej objavila je Arijana Luburić (*Ruždi i more priča*).

Nišlija Željko Mitić na klapni svoje zbirke pesama *Neonska nesanica* predstavlja se, između ostalog, kao „Duhovno čedo Holivuda i rokenrola“, a „[p]oeziju piše od svog prvog susreta sa bitničkom književnošću.“ To zaista jesu osnovne koordinate u kojima Mitić gradi svoj pesnički svet: savremena pop-kultura, naročito u svojim nižim registrima, prisvojena sa pozicija margine, gubitka, životnog poraza i odbačenih ambicija u svetu društvene i porodične *prihvatljivosti* i *normalnosti*, predstavlja referentni okvir ove zbirke. Željko Mitić ne pokušava da čitaoca očara prefinjenom jezičkom čarolijom; umesto toga, on svesno i svrhovito bira slobodan, nefriziran, govornom jeziku blizak stih kao sredstvo kojim će najbolje preneti grube, bolne, ponekad čak brutalne slike i situacije, odražene u senzibilitetu koji pokušava da i sâm ogrubi i ne bude ranjen onim o čemu peva, ili da makar rane što bolje prikrije gordom ravnodušnošću sa kojom čitalac kojem je Mitićev referentni okvir blizak veoma lako emocionalno komunicira. U neko drugo vreme ovakva zbirka možda bi se mogla tumačiti prevashodno kao odraz autorove lektire, ali u kontekstu naše najnovije istorije, u svetlosti iskustava na kojima su se u poslednjih dvadeset godina ovde formirale nove generacije, gorčina i prkosno gubitništvo *Neonske nesaniće* zadobijaju vrednost i težinu autentične egzistencijalne istine Mitićeve generacije.

Iako rođen u Osijeku, duh Novog Sada, grada u kojem živi, jasno se oseća u pesmama iz zbirke *Superblues* Bojana Samsona. Mislim na igrivi, nestašni, eksperimentu skloni književni duh, ovde najočiglednije izražen u prvom odeljku zbirke, naslovljenom „Reli – reči“, koji sadrži pesme pisane ne na zadatu temu, već na *zadate reči*; očigledno, Samson je pesnik sklon stilskim igrama i jezičkom artizmu kojim gradi neočekivane, upečatljive obrte kojima razrešava probleme inherentne odabranom pristupu konstruisanju pesme. U osta-

lim odeljcima knjige ovakva igrivost nije očigledna, ali je ipak sasvim prepoznatljiva, recimo u nadnaslovima pesama iz odeljka „Šamar pesničkom egu“ ili u pesmama kao što su „Fantazuka“ ili „Maštoviti švercer“. Duhovita i pronicljiva opservativnost predstavlja još jednu važnu odliku Samsonovog pevanja, a javlja se u vidu krokija situacija koje zahtevaju emocionalno razrešenje („E, za to smo se borili!“, „Ima li života pre smrti?“), situacija u kojima se pojedinac sučeljava s nemilosrdno razobličanim okruženjem u koje se neuspešno uklapa („Turbo folk – If you know what I mean“), i tako dalje. Završni odeljak ove zbirke, „Žeđ“, poetski je najambiciozniji, građen osetno ritmizovanim i metaforizovanim jezikom, a čini mi se da je najuspešniji tamo gde se čuva direktnijeg pristupa *pathos*-u, držeći se uzdržane, elegantne opservativnosti, kao u pesmama „Superblues“ ili „Dijamant“.

„Svaka prva knjiga predstavlja sabrana dela“, rečeno je, a za neke prve knjige to važi više nego za druge. U zbirci *Superblues* Bojan Samson predstavlja se sa nekoliko strana, uglavnom ujednačeno dobrih, te je ovo jedna od onih knjiga koje podstiču radoznalost u pogledu književnog puta kojim će ovaj pesnik dalje ići.

Duhovito, ironično, nestašno, lepršavo – to su reči koje mi se prve javljaju da bih opisao pesme iz prvog od tri odeljka (ili *menija*, kako ih pesnikinja imenuje: „Meni za svaki dan“) zbirke *Ručak za 100 dindži* Biljane Stajić, Beograđanke rođene u Splitu. Sa veoma šarmantnom nepretencioznošću autorka koristi motive i teme iz svakodnevice („Komša“, „Kokoš sa Mikonosa“, „Triler“...) i daje im neočekivane, zanimljive, pametne obrte. Sledeći odeljak, naslovljen „Meni za loše dane“, sadrži pesme koje, ostajući formalno dosledne onima iz prvog odeljka, istražuju tamnije tonove, tužne i tragične strane svakodnevnog, gradskog života – isti onaj autorki blizak ironijski postupak u pesmama iz ovog odeljka takođe je vidno prisutan, ali odzvanja u drugačijem tonalitetu, ističući pre svega emocionalnu bliskost i razumevanje tragike malih, običnih likova iz svakodnevnog života. Treći odeljak zbirke, „Meni za ljubav“, donosi pesme koje, često na granici gorčine i razočaranja, mapiraju emocionalnu teritoriju ljubavnog para. Pesnikinja ovde zaranja u svet intime, otkuda donosi pesme u kojima je stih i dalje razigran, osmehtnut i namiguje na sve strane, ali je preovlađujuća atmosfera iznenađujuće zagušljiva i teška, ispunjena samosvesnim, ironičnim pesimizmom, u sjajnom kontrastu sa jezičkim odlikama stihova koji je prenose.

Ručak za 100 dindži jeste zbirka puna izvanrednih pesama, ali mislim da najupadljiviji književni kvalitet koji Biljana Stajić ovde pokazuje jeste sposobnost promišljenog, pažljivog i efikasnog organizovanja šire celine, budući da je sinergijski efekat ovih pesama očigledan: po čitanju cele zbirke ostaje nedvosmislen utisak susreta sa precizno formiranim, celovitim pesničkim svetom koji počiva na osobenom i visoko artikulisanom pesničkom senzibilitetu.

Arijana Luburić, Novosađanka, na temelju svoje magistarske teze sačinila je esej pod naslovom *Ruždi i more priča. Elementi fantastike u prozi Salmana Ruždija*. Radeći magistarski rad na fakultetu, autorka je, razume se, morala da brine o interpretativnoj korektnosti i književno-naučnoj relevantnosti svog rada. Iznoseći svoj rukopis iz sveta akademije i dajući ga na uvid generalnoj publici, međutim, priroda njenog rada na tekstu se značajno promenila: zadržavajući pomenute stručne kvalitete, trebalo je pre svega osloboditi se

balasta naučnog aparata, promeniti generalni ton, učiniti štivo pristupačnim i zanimljivim ne samo nekom budućem studentu engleske književnosti, već običnom čitaocu – što je Arijani Luburić odlično pošlo za rukom: *Ruždi i more priča* je knjiga koja se čita lako i sa velikim zanimanjem; ljubitelji knjiga Salmana Ruždija, kojih kod nas ne manjka, dobili su u ovoj knjizi pouzdan interpretativni vodič kroz odabranu oblast Ruždijevog stvaralaštva, a Arijana Luburić predstavila se kao veoma kompetentan tumač književnosti.